

психологічним межам особистості, а не імпульсивною реакцією, як можна було б очікувати, орієнтуючись тільки на традицію вживання терміну «реактивність», наприклад, як властивість темпераменту.

3. Характеристика проникності як міра відкритості – закритості ПМО щодо внутрішніх та зовнішніх впливів у комунікації могла б бути підсилена міркуваннями Дж. Б'юдженталя, присутніми у книжці «Искусство психотерапевта» (Санкт-Петербург, 2001), який, визначаючи умови розвивальної міжособистісної взаємодії, говорить про *доступність* як дозвіл на входження Іншого у свій внутрішній світ і *експресивність* як спонтанне самовираження своїх експлікованих властивостей. Зі свого боку підкреслюю, що діалектичний баланс доступності (готовності брати і безоцінно приймати) й експресивності (готовності віддавати і впливати) є тією бінарною диспозицією, що як і полезалежність/полenezалежність визначає раціональне розмежування між Я і Ти, Я і Вони, Я і Ми та ін., адже комунікативні контексти – це не лише про стосунки в діаді.

4. Погоджуюся зі здобувачем щодо необхідності продовження роботи над авторським опитувальником з метою стандартизації та нормалізації його шкал, і все ж доцільно було б для користувачів помістити в додатку ключ до цієї методики.

5. Дисертаційна праця написана добротною літературною мовою, проте зустрічаються й типові помилки, що є похідними від поки що неподоланого асиміляційного впливу російської мови.

Вказані дискусійні моменти й недоліки не можуть применшити загальну схвальну оцінку дисертаційного дослідження Павла Анатолійовича Кареліна, який проявив себе винятково компетентним, фахово підготовленим і творчим ученим, котрий здобув вагомі наукові результати, що характеризуються новизною, непересічним теоретичним і практичним значенням, є належним чином апробованими і представленими в публікаціях. Зміст автореферату адекватно відображає зміст дисертації. Відтак резюмую: дисертація П. А. Кареліна «Особенности психологических меж личности у разных коммуникативных контекстах» є самостійною, завершеною працею, що відповідає